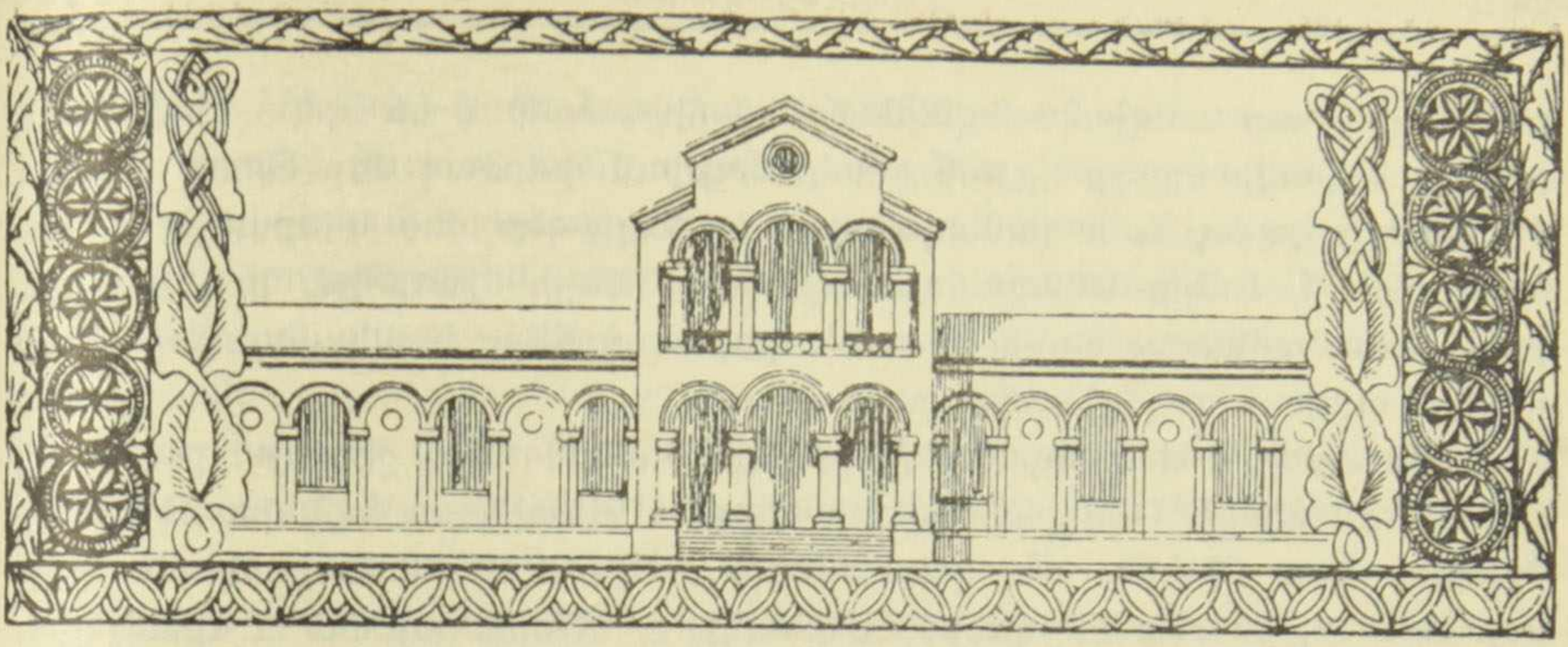

ՍՈՒՐԲ ԾՆՆԴՅԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԻՐԱԿՆՕՐՅԱ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ

ՔՐԱՍՏՈՍ ԾՆԱՒ ԵՒ ՅԱՅՏՆԵՑԱՒ
ՁԵԶ ԵՒ ՄԵԶ ՄԵԾ ԱՒԵՏԻՍ:

Ի վերջո, հայոց կրթօջախների կամարների տակ անկաշկանդորեն հընչեցին և հոգու թրթիռով միմյանց փոխանցվեցին այս լույս խոսքերը, խոսքեր, որոնք, անցնելով դարերի հոլովույթով, առավել ջերմությամբ են հընչում այսօր, ճշմարտության Ավետարանի խոսքերը նոր-նոր բարբառող կիրակնօրյա վարժարանների սաների շուրթերից:

Դեռևս երկու-երեք ամիս առաջ նրանք չգիտեին, որ Քրիստոսի Ավետարանն է այն ճշմարիտ լույսի ճանապարհը, որով պետք է անցնի ամեն ոք: Սակայն ղողանջեցին հայոց հավատի զանգերն ազատորեն, և հայոց գեղեցկահյուս լեզվով մանուկ շուրթերից հնչեցին աղոթք ու շարական: Եվ ոչ միայն այդ: Ամեն սան այժմ գոց գիտի, որ 1993 տարի առաջ Պաղեստինի մի փոքրիկ քաղաքում՝ Բեթղեհեմում, շատ համեստ, մարդկանց կողմից գրեթե աննշան անկյունում ծնվեց մի փոքրիկ մանուկ: Զարմանալիորեն, սակայն, երկնքից լսվեց հրեշտակների փառաբանական երգը, որ էր. «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»: Հրեշտակները հանուր մարդկությանն ավետեցին սիրո, եղբայրության և խաղաղության մեծ ավետիսը:

Ի ՔԷՆ Է ՏԷՐ՝ ԱՂԲԻՒՐ ԿԵՆԴԱՆՈՒԹԵԱՆ...

Սուրբ Մարիամ Աստվածածին, Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոց, Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ, Սուրբ Ներսես Շնորհալի, Սուրբք Հռիփսիմյանք. Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու այս նվիրյալների անուններն են կրում կիրակնօրյա այն հինգ վարժարանները, որոնց կենսագրության մա-

սին որևէ խոսք ասելիս, անպայմանորեն հիշատակում են երկու-երեք ամիս խոսքը: Հիրավի հրաշք է, որն իրականություն դարձավ մեր Տիրոջ՝ Հիսուս Քրիստոսի կամոք և հովանավորությամբ: Այլապես մեծ և աբանչելի խորհրդի նման, Սուրբ Ծննդյան հանդիսությունների շնորհիվ, ի վեր չէին բարձրանա ամենքիս մտքի ու սրտի վարագույրները և ականատեսը չէինք դառնա այնքան գեղեցիկ միջոցառումների:

Կիրակնօրյա վարժարանների դահլիճներում մեկ շաբաթ շարունակ հնչում էին Փրկչի Ծննդյան Ավետիսները. «Ավետիս», «Ավետիս մեծ խորհրդի», «Լուռ գիշեր», «Ով զարմանալի», «Այսօր ձայնն Հայրական», «Այսօր տոն է», «Փառք Բեթղեհեմի Մանուկին», «Խորհուրդ մեծ և աբանչելի», «Մեծացուցե», «Երկնավոր Հայր» և մյուս շարականների երգեցողությամբ ներկաներն ասես մտովի զգում էին Բեթղեհեմը, այն լուռ ու ցուրտ գիշերը, Աստուծո Որդու Մարդանալն ու ծնունդը անշուք ու մոռացված մսուրում, Սուրբ Կույսի անկրկնելի ապրումները, ծնունդից հետո Հիսուս Մանկան փառաբանությունը հովիվներից, մոգերի երկրպագությունը: Փոքրիկ բեմականացումներով վերապրում էին նաև Տիրոջ մկրտությունը Հորդանանի խաղաղ ու հանդարտիկ կոհակներում՝ Հովհաննես Մկրտչից: Այս կերպ հաղորդակից լինելով Տնօրինական անժխտելի ճշմարտություններին՝ մեկ անգամ ևս, խոնարհության ու երկյուղի զգացումը հոգիներում, ներկաները իրենց գոհունակությունն էին հայտնում առ Աստված, մրմնջալով. «Ի քէն է Տէր՝ աղբիւր կենդանութեան, եւ լուսով երեսաց քոց տեսանեմք զլոյս»:

Սուրբ Ծննդյան հանդիսություններին մասնակցում և կիրակնօրյա վարժարանների ուսուցչական կազմին, տնօրինությանը, աշակերտներին շնորհավորանքի խոսքեր էին ասում ու նվերներ հանձնում հոգեշնորհ հայրեր Միքայել վարդապետ Աջապահյանը, Վազգեն աբեղա Միրզախանյանը, ինչպես նաև բարեշնորհ սարկավագներն ու ճեմարանի ուսանողները:

ԵՐԿՈՒ ՏՈՂ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի ճեմարանի դահլիճում տեղի ունեցավ Սուրբ Մարիամ Աստվածածին կիրակնօրյա վարժարանի Սուրբ Ծննդյան հանդիսությունը, որին մասնակցում էին գերաշնորհ սրբազան հայրեր, հոգեշնորհ հայրեր, արժանապատիվ տեր հայրեր, ծնողներ, հյուրեր:

Ուղիղ մեկ տարի առաջ, այս նույն դահլիճում, դարձյալ նրանք հավաքվել էին Սուրբ Ծննդյան հանդիսության: Սակայն նման էին այն մանկանը, որն առաջին քայլերն է անում, և ինքն էլ, շրջապատողների նման, իրեն ուղղված զարմացական հայացքներից քաջալերված, է՛լ ավելի է առաջ գնում, տոտիկ առ տոտիկ՝ ավելի հաստատուն ու վստահ ոտքը երկրին դնելով: Որպիսի տարբերություն: Այո՛, մեկ տարին զուր չի անցել, մեկ տարին այսօր իր խոսքն է ասում, պնդում իրենը ու հաստատում: Հասունացել են սաները: Տերունական աղոթքի հնչյուններն այլևս չեն դողում նրանց շրթներին, այլ հոգու հավատամքն են բարբառում, դառնում ավիշ՝ կենսատու հեղուկը երակների:

Քարոզներից արտասանված տողերը հնչում են որպես աղոթք-երդում առ Տերը՝ Մեծն Հիսուս: Հնչում են «Օրհնեցեք», «Մեր Տերը օրհնեցեք», «Այսօր տոն է», «Քրիստոս ծնավ և հայտնեցավ», «Սուրբ-սուրբ», «Տեր կենցո Դու զհայս», «Երկնավոր Հայր», «Օրհնյալ է Աստված» և մյուս շարականները:

«Ավե Մարիա»-ի հոգեպարար հնչյուններն են նաև տարածվում դահլիճում, որպես լույս ու խինդ, որպես անկրկնելի հրաշք անթեղվում մարդկային հոգիներում, որպեսզի հետո բարություն դառնան ու չգրված հեքիաթի թևով հյուրընկալվեն չար սրտերից ներս, ծիածանվեն ամենուր:

Հանդեսն ավարտվում է «Հայր մեր»-ով և «Հայրապետական մաղթանք»-ով:

Վարժարանի սաներին, ուսուցիչներին և ներկաներին շնորհավորանքի խոսք է ասում գերաշնորհ Տ. Ներսես արքեպիսկոպոս Պոզապալյանը:

ԽՆԿԱԾԾ ՕՐՀՆԱՆՔԸ ՁԵՐ ԵՂԻՑԻ ՄԵՋ ՎԱՌ ԿԱՆԹԵՂ...

Սուրբ Ծննդյան հանդիսությունների ավարտից հետո կիրակնօրյա վարժարաններում դասավանդող շուրջ հիսունհինգ ուսուցիչ-ուսուցչուհիներ եղան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, Նորին Սուրբ Օծություն Տ. Տ. Վազգեն Առաջինի մոտ՝ ստանալու նրա հայրական օրհնանքը որպես բարի ու ամենակարող ուղեկից:

Հանդիպմանը ներկա էին նաև Մայր տաճարի լուսարարապետ գերաշնորհ Տ. Հուսիկ արքեպիսկոպոս Սաթուրյանը, «Էջմիածին» ամսագրի խմբագիր գերաշնորհ Տ. Ասողիկ եպիսկոպոս Արիստակեսյանը, Մայր Աթոռին կից քարոզչական կենտրոնի ղեկավար հոգեշնորհ Տ. Միքայել վարդապետ Աջապահյանը, կիրակնօրյա վարժարանների վարիչ-տնօրեն հոգեշնորհ Տ. Վազգեն աբեղա Միրզախանյանը, կիրակնօրյա վարժարանների տնօրեններ և ուսուցիչներ բարեշնորհ Վարուժան, Սարգիս և Գրիգոր սարկավագները:

Դեռ մեկ տարի առաջ, երբ ավարտվեցին քրիստոնեական քարոզչական կենտրոնի դասընթացները, նույն գեղեցկատես սրահում, երկու Հայրապետների օրհնանքով ու ձեռամբ ստանալով վկայականներ և նաև իրավունք՝ մատաղ սերնդին Քրիստոսի Ավետարանի ճշմարիտ լույսը քարոզելու, ուսուցչուհիները Հոր, Որդու, Սուրբ Հոգու և Վեհափառ Տիրոջ առջև երդվեցին հավատարիմ մնալ Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցուն, բարձր պահել ազգի, Եկեղեցու պատիվն ու միությունը, լինել հայ մանուկների ճշմարիտ հավատի իսկական դաստիարակները:

Դեպի հավիտենական ճշմարտություն՝ տանող ճանապարհի առաջին քայլերն արդեն արվել են: Վկայագրերը Սուրբ Ծննդյան գեղեցիկ հանդիսություններն էին:

Տերունական աղոթքից հետո, ուսուցչուհիների կատարած աշխատանքների երախայրիք-գնահատանքի խոսքը Վեհափառ Հայրապետին ներկայացրեց հայր Վազգենը.

«Վեհափառ Տեր,

Դեռևս թարմ են այն հիշողությունները, որ երկու տարի առաջ նույն հենց այս գեղեցկատես սրահում Ձերդ Վեհափառության կողմից Մայր Աթոռի քրիստոնեական քարոզչական կենտրոնի երկամյա դասընթացներն ավարտած ուսուցիչներին տրվեցին վկայականներ, որոնց համաձայն ուսուցչուհիները թույլտվություն ստացան, Ձերդ Սրբության օրհնությամբ, քարոզելու ավետարանական ճշմարտությունները և մեր մատաղ սերնդին ջամբելու այն մեծ հոգևոր ժառանգությունն ու իմացությունը, որ մեզ են փոխանցել մեր Եկեղեցու սրբազան հայրերը: Մարգարեական շնչով էիք լցված, Վեհափառ Տեր, այդ օրերին, երբ տերունական խոսքով դիմեցիք

մեր ուսուցչական կազմին՝ ասելով, թե գնացեք և իրոք Ավետարանի խոսքը քարոզեցեք մեր ժողովրդին, որովհետև նոր պայմաններում, ազգային հոգևոր վերազարթոնքի մեր իրականությունում և մանավանդ հայոց պետականության նոր-նոր կառուցողական քայլերին բնականաբար անհրաժեշտությունը կար, որ Մայր Եկեղեցին իր խոսքն ասեր մեր ժողովրդին, առավել ևս մեր մանուկներին: Եվ այդ մարգարեական խոսքերը, այդ ակընկալիք-տեսիլքները, Վեհափառ Տեր, այսօր իրականություն են դարձել շնորհիվ ուսուցչական կազմի անձնդիր և շատ նվիրական աշխատանքների: Այսօր այդ նվիրումի և այդ օրհնության որպես արդյունք Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնին կից գործում են հինգ կիրակնօրյա վարժարաններ, որոնցում դասավանդվում են Սուրբ Գիրք, Հայ Եկեղեցու պատմություն, Եկեղեցու տոնագիտություն, շարականագիտություն, վարք սրբոց առարկաները: Ավելի քան 1500 աշակերտներ ներգրավված են այդ դասալսումներին, և աշակերտությանը ուսուցչական իրենց գործունեությունն են բերում մեր լսարանի հիսունհինգ ուսուցիչ-ուսուցչուհիներ: Նրանց ջանքերով վերջին շրջանում կազմակերպվեցին Սուրբ Ծննդյան հանդիսություններ, և պետք է գոհունակությամբ հայտնեմ, Վեհափառ Տեր, որ Էջմիածին քաղաքն իր շրջանով ցնծություն ապրեց և այն ուրախությունն ունեցավ, թե իրոք «Քրիստոս ծնաւ և յայտնեցաւ»: Ողջ ժողովուրդը հոգևոր ցնծության մեջ էր, որովհետև ճշմարիտ հոգևոր վերազարթոնքը կարծես թե նոր-նոր է, որ մենք փորձում ենք ճաշակել: Ուսուցչական կազմի ջանքերով, Վեհափառ Տեր, նաև կազմվեցին հանրակրթական դպրոցների կրոնի ուսուցման ծրագրեր, ընտրվեցին դասագրքեր, որոնց հիմնական մասն այսօր պատրաստ է հրատարակության և հույս ունենք, որ սեպտեմբեր ամսից Երևանի ու Էջմիածնի մի քանի դպրոցներում պիտի դասավանդվեն կրոնի դասեր: Այս կերպ մեր մյուս մանուկները ևս, ովքեր ներգրավված չեն կիրակնօրյա վարժարաններում, ծանոթ կլինեն Սուրբ Գրքին: Վեհափառ Տեր, այս եկեղեցաշեն և աստվածահաճո գործունեությանն իրենց մեծ մասնակցությունն է բերում նաև Մայր Աթոռի զինվորյալ միաբանությունը, ի թիվս նրա հայր Միքայել վարդապետ Աջապահյանը և Մամիկոն աբեղա Քիլեճյանը, նրանց թվում նաև մեր բարեշնորհ Վարուժան, Գրիգոր և Սարգիս սարկավագները, ովքեր անձնդիր կերպով փորձում են իրենց ունեցածը, եկեղեցական ավանդություններով հանդերձ, փոխանցել մեր ուսուցիչներին, նրանց միջոցով՝ նաև մեր մանուկներին: Հոգևոր վերազարթոնքի այս կարևոր պահերին, Վեհափառ Տեր, մեզ համար շատ քաջալերական էր Ձերդ Վեհափառության կողմից ստանալու օրհնությունները, այն ջերմագին և շատ շինիչ խոսքերը, որոնցով մեր ուսուցչական կազմը և մեր հոգևոր դասը, լցված Սուրբ Հոգու շնորհներով, փորձում են նոր կյանք իրականացնել: Հիրավի, Վեհափառ Տեր, Ձեզ բախտ է վիճակվել ապրելու Գրիգոր Լուսավորչի ժամանակաշրջանը, որ, կարծես թե, մի նոր իրականության առջև կանգնած լինելով, նոր քարոզչական աշխատանքներ են տարվում մեր ժողովրդին վերընտին քրիստոնեությունը քարոզելու և նրան տալու մեր հայրերի ճշմարիտ ու մեծ հավատքը: Այսօր Դուք ինքներդ հաղորդակից եք լինում այդ իրականությանը և տեսնում, որ աշխատանքներն ընթացքի մեջ են: Հույսով ենք, մեր մատաղ սերնդի կրթության և դաստիարակության այդ կարևոր պահը անպայմանորեն պիտի իրականացվի և իր վերջնակետին հասնի հաղթանակած ավարտով:

Վեհափառ Տեր, այսօր այստեղ է մեր ողջ ուսուցչական կազմը, և մեր ուսուցիչները Ձերդ Վեհափառությանը բերել են իրենց շնորհակալական ու երախտիքի խոսքը՝ ասելու Ձերդ Վահափառությանը, որ այդքան հայրական գորովանքով ու նվիրումով մեծ հնարավորություններ եք ստեղծում իրենց աշխատանքի համար՝ այս կերպ օգնելով նաև մեր մատաղ սերնդի հոգևոր կրթությանն ու դաստիարակությանը»:

Ուսուցչական կազմի անունից Վեհափառ Հայրապետին ուղղված շնորհակալության ու երախտիքի խոսք ասաց ուսուցչուհի Սուսաննա Խաչատրյանը.

«Վեհափառ Տեր, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնին կից գործող կիրակնօրյա վարժարանների բացումը նոր, շենշող զարթոնք պարգևեց մեր քաղաքի, շրջանի առօրյա կյանքին:

Այսօր, մեր ժողովրդի այս դժվարին պահին, միակ հուսադրող, ապավինող քայլը կիրակնօրյա հոգևոր վարժարանների բացումն է ամենուր:

Վեհափառ Տեր, մեր խորին շնորհակալությունն ենք հայտնում Ձերդ Սրբությանը և աղոթում առ Աստված, որ ունենաք պողպատյա առողջություն, որպեսզի այս ազգանվեր գործը ափովի ողջ Հայաստան աշխարհով: Այդ հոգևոր սնունդը, իբրև մանանա, Եկեղեցու երիտասարդ հոգեշնորհ հայրերի անմնացորդ նվիրումով, ճիշտ ժամանակին իջեցրիք մեզ համար: Անչափ ուրախ ու գոհ ենք այդ հայտնության համար: Որպես Մաշտոցի գործի շարունակողներ, խոստանում և պարտավորվում ենք Եղիշեից Եղիշե ձգվող մաքառման ոգին և Ավետարանի պատգամները հաղորդել մատաղ սերնդին: Նրանց մոտ համոզմունք դարձնել, որ Ավարայրի, Ձիրավի և այլ գոյապայքարների հաղթանակների պատճառը ոչ միայն զինվորների քաջությունն էր, այլև Ներսես Մեծի, Ղևոնդ երեցի և այլոց ծնկաչոք աղոթքաղաղակը առ Աստված: Մենք ուժ ու եռանդ չենք խնայի՝ մեր մանկանց հոգևոր կրթություն տալու, Ավետարանի սրբազան խորհուրդները, Հիսուսի պատգամները, Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու նկատմամբ սերը կրկնապատկելու գործում, ուսանելով ուսուցանել և դառնալ ու դարձնել ճշմարիտ քրիստոնյա:

Մենք առաջնորդվում ենք Մատթեոս ավետարանչի այն խոսքերով, թե մանուկներինն է երկնքի արքայությունը:

Եթե նախկինում կոմունիստները բարձրաձայն հորջորջում էին, թե կրոնը հաշիշ է, ապա այսօր, ի հակադրություն այդ անմտության, համոզվում և ապացուցում ենք, որ կրոնը ոչ թե հաշիշ է, այլ՝ ապեղանի, մարդու բարոյական դեմքը կերտող հզոր միջոց, մանավանդ քրիստոնեությունը՝ Տիրոջ պատվիրաններով հանդերձ:

Ինչպես որ քրիստոնեությունն իր լույսը բերեց հայոց աշխարհ և մեզ ազատեց կռապաշտությունից, այնպես էլ կիրակնօրյա վարժարանների բացումը հայտնություն եղավ մեր քաղաքի համար և փրկություն՝ մանուկներին բարոյական անկումից ազատելու աստվածահաճո գործում:

Հիշենք Փրկչի խոսքը, թե մարդ չի ապրում միայն հացով, այլև՝ Աստծո խոսքով: Հավուր պատշաճի կհնչի Ձերդ Սրբության հետևյալ միտքը. «Ինչպես ծառն ու ծաղիկը կարիք ունեն նյութական արևի լույսի, այնպես էլ մեր հոգիները կարիքը, ծարավն ունեն իմանալի լույսի, որով մեր համամարդկային կյանքը հոգեբարոյապես այժմ ծաղկում և պտղաբերում է»:

Ինչպես մեր ժողովուրդը քրիստոնեությամբ կերտեց իր ոսկեդարը, այնպես էլ մեր մանուկներն են իրենց սրտերը բացել Քրիստոսի լույսի ա-

ռաջ: Այսօր բոլորս մեծ և աքանչելի խորհուրդ ենք տեսնում, երբ կիրակնօրյա վարժարանների բեմահարթակներից մանուկներն իրենց անապական շուրթերով ավետիս են տալիս մարդկանց, և ամենքը ցնծություն են ապրում այդ պահին:

Օգտվելով առիթից, Վեհափառ Տեր, թույլ տվեք բոլորիս կողմից շնորհավորել Ձերդ Սրբությանը Ամանորի և Սուրբ Ծննդյան առթիվ՝ մաղթելով քաջառողջություն և երկարակեցություն, որպեսզի Ձեր օրհնանքով ուղեկցվի այդ հոգևոր վերազարթոնքը, իսկ մենք մնանք միշտ աղոթող Ձերդ Սրբության առողջության և հայրենանվեր գործունեության համար»:

Այնուհետև հնչեցին Վեհափառ Հոր թևավորող և շինիչ խոսքը:

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՕՐՀՆԱՆՔԻ ԽՈՍՔԸ

Ես շատ հուզված եմ այս պահին, որովհետև առաջին անգամն է իմ կյանքում, իբրև Կաթողիկոս, որ ինձ մոտ են գալիս էջմիածնաբնակ մտավորական տիկիններ, ուսուցչուհիներ, ովքեր դասավանդում են մեր հանրային դպրոցներում Էջմիածին քաղաքում և շրջաններում: Գալիս են ինձ մոտ ուսուցչուհիներ Քրիստոսի անունով, ուսուցչուհիներ, ովքեր վերջին մեկ-երկու տարվա ընթացքում հետևել են կրոնական դասընթացների, դասընթացներ, որոնք կազմակերպեցին մեր Մայր Աթոռի միաբանները՝ գլխավորությամբ հայր Վազգեն աբեղայի, որ քիչ առաջ խոսք առավ և շատ գեղեցիկ խոսք արտասանեց: Դուք բոլորդ պատրաստված եք արդեն ձեր հերթին դասավանդելու կրոնական գիտելիքներ հանրային վարժարանների մեր աշակերտությանը Էջմիածին քաղաքում: Սա բացառիկ երևույթ է, ինձ համար և՛ հուզիչ, և՛ մխիթարական, և՛ գոտեպնդիչ:

Գնահատում եմ նախ մեր միաբանների աշխատանքը, ովքեր այստեղ են՝ վարդապետներ, սարկավագներ, որ հետևողական կերպով աշխատեցին, որպեսզի դուք բավարար չափով գիտելիքներ ամբարեք, որ հետո ձեր հերթին դասավանդեք մեր մատաղ սերունդին: Քիչ առաջ լսեցի նաև ձեր անունով խոսքը տիկին Սուսաննային, որ աքանչելի մի խոսք էր, իսկապես ավետարանական շունչով, Սուրբ Գրական շունչով, քրիստոնեական շունչով և Հայ Եկեղեցու, Հայ Առաքելական Եկեղեցու ավանդությունների շունչով: Նույնիսկ մի քիչ զարմացա: Այո՛ զարմացա, որ այսքան համեմատաբար կարճ ժամանակամիջոցում դուք հասել եք քրիստոնեական ոգու ակունքներին: Տիկին Սուսաննայի արտասանած խոսքը լոկ մտավորական տիկնոջ մը խոսքը չէր, այլ քրիստոնյա մտավորականի խոսք էր: Եվ դա ես բարձրորեն գնահատում եմ: Մաղթում եմ, որ բոլորդ այդ ոգով նվիրվեք ձեր ապագա գործունեության:

Դուք կարող եք հարց տալ, թե ինչո՞ւ համար այս օրերին մենք անհրաժեշտ ենք գտնում քրիստոնեական ոգով դաստիարակել նոր սերունդները, ինչո՞ւ համար: Արդյոք այդ կարիքը կա՞: Հարգելի տիկնայք, քրիստոնեությունը մի ամբողջ գաղափարախոսություն է՝ ապրելու և գործելու, բայց հիմնովին տարբերվում է այլ տեսակի գաղափարախոսություններից: Պատմության ընթացքին, այս երկու հազար տարիների ընթացքում, տարբեր տեսակի գաղափարախոսությունները եկել ու անցել են՝ առավելապես կարճ ժամանակի մը ընթացքում տիրապետելով: Ինչպես մեզ մոտ շուրջ 70 տարի տիրապետեց մարքսիստական գաղափարախոսությունը, որին դուք բավական ծանոթ եք երևի: Ես էլ անձնապես ծանոթ եմ: Մի գաղափարա-

խոսություն էր մարքսիստական գաղափարախոսությունը, որ իր ժամանակն ապրեց ու հանգավ և արդեն այսօր որևէ այժմեություն չի ներկայացնում ո՛չ մեզ մոտ, ո՛չ էլ ամբողջ աշխարհում: Անցողական մի մտածումի հոսանք էր, գուցե սկզբնական շրջանին լավ մտադրություններով, մարդասիրական մտադրություններով, մանավանդ անցյալ դարու երկրորդ կեսին, երբ կազմավորվեց մարքսիստական կամ պատմական մատերիալիզմի գաղափարախոսությունը: Սակայն երբ գործադրվեց այն, ստացվեց, որ այդ գաղափարախոսությունը սնանկացած գաղափարախոսություն է, և դրա համար փուլ եկավ անսպասելի կերպով, բոլոր, այսպես կոչված, սոցիալիստական երկրներում: Կարճ ասած, մի գաղափարախոսություն էր, որ եկավ ու անցավ: Միակ գաղափարախոսությունը, որ 2000 տարիներե ի վեր մնում է կենդանի և այժմեական, քրիստոնեական գաղափարախոսությունն է, քրիստոնեական ուսմունքը կամ, ավելի ճիշտ, կրոնական արտահայտությամբ՝ Քրիստոսի Ավետարանն ինքը իր ողջ բովանդակությամբ, իր սկզբունքներով, իր պատվիրաններով, իր հորդորներով և իր հրամայականներով: Խոսողներից մեկը՝ հայր Վազգենը, ասաց, որ մենք, իբրև ժողովուրդ, վերապրում ենք Գրիգոր Լուսավորչի օրերը: Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ, ինչպես գիտեք, Դ դարու սկզբին քարոզեց և հիմնեց Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը, 1700 տարի առաջ, երբ հայ ժողովուրդը ընդունեց քրիստոնեական կրոնը: Այսօր էլ մենք գրեթե նույն թարմությամբ վերապրում ենք Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի օրերը և աշխատում ենք վերստին քրիստոնյա դարձնել մեր ժողովուրդը, որ կարճ ժամանակի համար բռնի ուժով հեռացվեց այդ սուրբ հավատքից: Ահավասիկ մի սքանչելի առաքելություն, որ բացվում է մեր ու ձեր առջև, որ պատիվ է բերում ձեզ: Բայց ես կրկնում եմ իմ հարցումը. ինչո՞ւ մեր ժողովրդին վերստին քրիստոնյա դարձնենք, ինչո՞ւ համար: Պարզապես նրա համար, որ 1700 տարի առաջ հայ ժողովուրդը քրիստոնյա՞ դարձեր է, կամ պարզապես, որ մենք այդպե՞ս ենք փափագում: Ո՛չ, դա մեր ցանկություններից ու անմիջական փափագներից կամ մտածումներից վեր սկզբունք է: Իմ կարծիքով, բոլորիս հիմնական նպատակը պետք է լինի Քրիստոսի Ավետարանը քարոզել, տարածել, հայ ժողովուրդը վերստին հարազատ, ամբողջական իմաստով քրիստոնյա դարձնել, որպեսզի կերտվի նրա բարոյական նկարագիրը, որ խաթարվեց 70 տարիների ընթացքում, և մեր ժողովուրդը կորցրեց իր բարոյական դիմագիծը, իր ազնվությունն ու առաքելությունը, որոնք դարերի ընթացքում կազմավորվել էին:

Մեր հասարակական կյանքը շատ տուժեց: Մեր հասարակական կյանքում երևացին բազմաթիվ տեսակի հոռի կողմեր, անբարոյական գործընթացներ, անարդարություններ, անհավասարություններ, եսասիրական, եսամոլական ձգտումներ, նույնիսկ ավազակային գործարքներ: Հարկ էր, որ իսկապես քրիստոնեական ոգին արթնանար և գործեր, որպեսզի վերականգնվեր հայ ժողովրդի բարոյական նկարագիրը, ազնվական նկարագիրը՝ զերծ թերություններից, եսամոլական և այլ տեսակի վատառողջ երևույթներից: Ահա, իմ կարծիքով, հիմնական նպատակը մեր քրիստոնեական ուսուցման, քարոզչության՝ բարձրացնել բարոյական մակարդակը մեր ժողովրդի կյանքի: Այսօր էլ, հենց մեր օրերում էլ, տակավին բազմաթիվ անօրինական գործեր են կատարվում հասարակական կյանքում, դուք գիտեք ինձանից լավ, հափշտակություններ, գողություններ, թշնամանքներ, տեսակ-տեսակ վատառողջ երևույթներ, ընտանեկան կյանքի մեջ նույնիսկ

երբեմն ոչ բարոյական երևույթներ: Իրապես, հետևաբար, մեր ժողովուրդը կարիք ունի բարոյական վերածննդյան, բարոյական վերազարթոնքի, ազգային զարթոնքի հետ զուգահեռ: Ահավասիկ, իմ կարծիքով, իմաստը մեր աշխատանքի՝ պատրաստել նոր սերունդներ, որոնք զերծ լինեն անբարոյական ամեն տեսակի չարիքներից և տկարություններից: Քրիստոսի պատգամները բացառիկ բարոյական պատգամներ են: Ամեն մեկ պատգամի վրա կարելի է խորհրդածել և մի ամբողջ կյանքի ճանապարհ բաց անել մեր առջև: Ավետարանը մի գիրք է, որ սովորական գրքի նման չպետք է կարդանք: Ավետարանը պետք է միշտ մեր ձեռքի տակ լինի, որովհետև ամեն անգամ, որ կարդում ենք, կարծես մի նոր մտքի լույս է ծագում մեր մեջ, նոր մեկնաբանություն: Հավիտենական ճշմարտություններ կան Քրիստոսի Ավետարանի մեջ, և մենք միշտ պետք է այն պահենք մեր սրտի մոտ, մեր մտքին մոտ և մեր աշխատանքին մեջ, մանավանդ դուք, որ կրոնական դասեր եք ավանդում: Հետևաբար, մեկտեղելով մեր ասածները, եզրակացնեմ, որ դուք նվիրված եք մի վեհ գործի իրականացման, մեր ժողովրդի բարոյական դիմագիծը վերականգնելու, մեր ժողովրդի հոգևոր-բարոյական վերածնունդն ստեղծելու և կազմավորելու: Ահա այս ոգիով մենք հրավիրում ենք ձեզ մոտենաք կրոնական դասերին և, մանավանդ, Քրիստոսի Ավետարանին, որ ավելի քան երբեք, հենց մեր օրերում այժմեական է, հրամայական է, օգտակար է, մարդասիրական է և փրկարար: Տա Աստված, որ ձեր գործը հետքհետե ավելի ծավալվի, ուրիշներ էլ զինվորագրվեն: Երևանում էլ լինում են նման դասընթացներ, բայց բոլոր շրջաններում անհրաժեշտ է այդ գործը կատարել: Այս աշխատանքը պետք է ընդարձակվի և տարածվի մեր ամբողջ հանրապետության տարածքի վրա: Այս է մեր իդեալը, մեր առաջադրանքը և մեր աշխատանքը: Ես խոր գոհունակություն եմ հայտնում, որ դուք նվիրված եք այդ աշխատանքին, գնահատում եմ ձեզ և տալիս եմ իմ օրհնությունն ամենքիդ: Աստված ձեզ պահի-պահպանի քաջառողջ, եռանդուն, հավատավոր և միշտ պատրաստ աշխատանքի՝ կրոնական գործն առաջ տանելու համար:

«Ողջ լերուք զօրացեալք Սուրբ Հոգւով եւ յաւէտ օրհնեալ ի Տեառնէ եւ ի մէնջ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն»:

«Երթայք խաղաղութեամբ եւ Տէր Յիսուս եղիցի ընդ ձեզ եւ ընդ ամենեսեանց»: Ամեն:

Վարձքերնիդ ի կատար:

ԵՎ ՈՐՊԵՍ ԱՎԱՐՏ...

Ոգեշինիչ հանդիպումն ավարտվում է «Հայրապետական մաղթերգ»-ով: Հոտնկայս երգում են բոլորը: Իսկ Վեհափառ Հայրապետը խոստանում է կրկին տեսնվել նրանց հետ, օգնել իր խրատ-խորհուրդներով և, որ ամենակարևորն է, հոգուն թև տվող հայրական ամենակարող օրհնանքներով, քանզի, ինչպես ինքն է նշում Ամերիկայում 1989 թվականին արտասանած քարոզում, «Աստված մեռած չէ, և մարդը՝ մարդու մեջ: Մենք հանրային աստվածապաշտությամբ գնում ենք դեպի հավերժություն: Մենք էլ եկանք այդ հավատքով, կենդանի Աստուծո հավատալով, ճանաչելով ու սիրելով պիտի առաջնորդենք մանուկներին դեպի հավերժություն...»:

ՄԱՐԻԱՄ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ